

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ
ЮРИСТЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ
МАРКАЗИ**

Д.Б. Рахимов

**НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРНИ ҲАМДА
УЛАРНИНГ ЛОЙИҲАЛАРИНИ КОРРУПЦИЯГА
ҚАРШИ ҲУҚУҚИЙ ЭКСПЕРТИЗАДАН ЎТКАЗИШ**

Ўқув-услубий қўлланма

*Ушбу қўлланма Конрад Аденауэр Фондининг Ўзбекистондаги
ваколатхонаси билан ҳамкорликда нашр этилди*

**«Адолат»
миллий ҳуқуқий ахборот маркази
Тошкент – 2022**

УЎК 340.131.5:328.185
КБК 67.400.6
66.3
Н 79

Рахимов Д.Б. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ҳамда уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш. Ўқув-услубий қўлланма. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги «Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази. – Т.: 2022. – 72 б.

ISBN 978-9943-8165-5-8

УЎК 340.131.5:328.185
КБК 67.400.6
66.3
Н 79

Мазкур ўқув-услубий қўлланма Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Юристарлар малакасини ошириш маркази Ўқув ва илмий-услубий кенгаши томонидан 2022 йил 19 майда чоп этишга тавсия қилинган (11-сонли баённома).

Тақризчилар: Б. Тошев, юридик фанлар доктори, профессор
Р. Шакуров, юридик фанлар номзоди, доцент

Ўқув-услубий қўлланмада норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш тушунчаси, унинг тартиби ва турлари, шунингдек мутахассислар томонидан мазкур турдаги экспертизани ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари ўрганилган ҳамда бу борада норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қўллашга оид тавсия берилган.

Ўқув-услубий қўлланма адлия органлари ва муассасалари ходимлари, олий юридик таълим ўқув муассасалари талабалари ва малака ошириш маркази тингловчилари учун мўлжалланган.

ISBN 978-9943-8165-5-8

© Д.Б. Рахимов, Юристарлар
малакасини ошириш маркази
© «Адолат» миллий ҳуқуқий
ахборот маркази, 2022 й.

КИРИШ

Бугунги кунда амалга оширилаётган ҳукукий ислохотларнинг самарадорлиги қабул қилинаётган норматив-ҳукукий ҳужжатларга бевосита боғлиқ. Бунда норматив-ҳукукий ҳужжатлар лойиҳаларини тайёрлаш муҳим босқич бўлиб ҳисобланади. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги «2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги ПФ–60-сонли Фармонида Адлия вазирлиги олдида Тараққиёт стратегияси ва Давлат дастурида назарда тутилган норматив-ҳукукий ҳужжатлар лойиҳаларининг сифатли ва ўз вақтида ишлаб чиқилиши, келишилиши, жамоатчилик муҳокамасига жойлаштирилишига амалий ёрдамни кўрсатиб бориш юзасидан вазифа қўйилди.

Тараққиёт стратегиясининг 84-мақсадида коррупцияга мойил соҳа ва тармоқларни аниқлаш, коррупциявий омилларни бартараф этиш тизимининг самарадорлигини ошириш, жамиятда коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатни шакллантиришда норматив-ҳукукий ҳужжатларнинг «коррупциядан холи қонунчилик» тамойили асосида ишлаб чиқилишини таъминлаш вазифаси белгиланди. Мазкур вазифанинг бажарилиши мукамал норматив-ҳукукий ҳужжатлар яратилишининг кафолати бўлади.

Қайд қилиш лозимки, норматив-ҳукукий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши ҳукукий экспертизадан ўтказишга оид ишларни юритиш мураккаб ва ўзига хос хусусиятларга эга бўлганлиги сабабли ҳар бир норматив-ҳукукий ҳужжат ва унинг лойиҳаларини бу борада экспертизадан ўтказиш қоидаларини мукамал билиш талаб этилади.

Шунинг учун ўқув-услубий қўлланмадаги Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2021 йил 24 февралдаги «Норматив-ҳукукий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 2-мх-сонли буйруғи билан тасдиқланган «Норматив-ҳукукий ҳужжатлар ва улар

лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисида»ги низомни чуқурроқ ўрганиш тавсия этилади.

1. НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРНИ КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ ҲУҚУҚИЙ ЭКСПЕРТИЗАДАН ЎТКАЗИШ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ТУРЛАРИ

Бугунги кунда давлатимиз томонидан коррупцияга қарши курашиш юзасидан ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Шу муносабат билан бир қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан 2021 йил 22 октябрь куни «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказишни янада такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисида» ПҚ–5263-сонли қарор қабул қилинди.

Қарорга кўра, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш тартиби жорий этилмоқда.

Бунда:

- амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар босқичма-босқич тўлиқ коррупцияга қарши экспертизадан ўтказилади;
- норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда коррупциявий омилларни аниқлаш бўйича намунавий шаклдаги саволнома (чеклист) тўлдирилиб, лойиҳа қабул қилингунигача бўлган босқичларда унга илова қилинади;
- чеклист тўлдирилмаган лойиҳалар адлия органлари томонидан ҳуқуқий экспертизадан ўтказилмайди ва ишлаб чиқувчига қайтарилади;
- норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларида аниқланган коррупциявий омиллар тегишли давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятини баҳолашнинг асосий мезонларидан бири этиб белгиланади.

Қарорга кўра, 2021 йилда амалдаги 190 та норматив-ҳуқуқий ҳужжат коррупцияга қарши экспертизадан ўтказилди. 2022 йил 1 январдан илмий ташкилотлар ва ОТМ вакиллари ҳамда жисмоний шахслар – мустақил экспертлар норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши илмий ва мустақил экспертизадан ўтказиши мумкин.

Бу муҳим!

Экспертизадан ўтказиш натижалари бўйича хулосалар тегишли давлат органлари ва ташкилотлари томонидан **мажбурий кўриб чиқилади.**

Давлат органлари ва ташкилотлари юридик хизмат ходимларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш фаолияти ҳар олти ой якунида баҳоланади.

Шунга кўра, ходимларни лавозим маошларининг 100 фоизи миқдоридан бир марталик пул маблағлари бериш орқали рағбатлантириш ёки уларга нисбатан интизомий жазо қўллаш бўйича чоралар кўрилади.

Шунингдек, қарор билан қурилиш, соғлиқни сақлаш, олий таълим ва давлат харидлари соҳаларидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш натижасида аниқланган коррупциявий омилларни бартараф этиш бўйича «йўл харитаси» тасдиқланди.

Ўзбекистон Республикаси «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги Қонуннинг 25-моддаси биринчи қисмига асосан, норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳаси ҳуқуқий ва коррупцияга қарши экспертизалардан ўтказилиши **шарт.**

Таъкидлаш жоизки, **коррупцияга қарши экспертиза** — норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларида коррупциявий омилларни аниқлаш, аниқланган коррупциявий омилларни бартараф этишга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқиш ва чоралар кўришга йўналтирилган чора-тадбирлар мажмуидан иборат.

Эсда тутинг!

Коррупцияга қарши экспертизанинг мазмуни — коррупциявий омилларни аниқлаш ва уларни бартараф этишга қаратилган ҳаракатларни амалга оширишни ифодалайди.

Шу ўринда қайд қилиш лозимки, «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши

экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисида»ги низомда коррупциявий омилларга **тушунча берилган.**

Мазкур Низомда коррупциявий омиллар:

нормаларнинг барқарорлиги ва ҳуқуқий мувофиқлиги билан боғлиқ бўлган омиллар;

ваколатлар, ҳуқуқ ва мажбуриятлар билан боғлиқ бўлган омиллар,

маъмурий тартиб-таомиллар билан боғлиқ бўлган омиллар;

назорат билан боғлиқ бўлган коррупциявий омилларга ажратилади.

Бу йўналишлар, ўз навбатида, жами 23 та коррупциявий омилга бўлинади.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказишнинг мақсади:

✓ коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар содир этиш имкониятини яратувчи коррупцияни келтирувчи омилларни аниқлаш,

✓ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизаси эса улар қабул қилинишининг коррупция ҳолатлари учун имконият яратувчи оқибатларини умумий баҳолаш,

✓ норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қўллаш жараёнида коррупция хусусиятига эга хавфларнинг юзага келиши эҳтимолини прогноз қилиш **мақсадида** ўтказилади.

Экспертиза натижаларига кўра коррупцияни юзага келтирувчи омилларни бартараф этишга қаратилган **тавсиялар ишлаб чиқилади ва чоралар кўрилади.**

Коррупцияга қарши экспертиза ўтказишнинг бир нечта турлари мавжуд:

1 норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларига нисбатан – **ишлаб чиқувчилар** (норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳасини ишлаб чиқишни амалга оширувчи давлат органи ва ташкилоти),

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва унинг ҳудудий бўлинмалари томонидан;

2 норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга нисбатан – **Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва унинг ҳудудий бўлинмалари** томонидан;

3 норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларига нисбатан – **мустақил ва илмий экспертлар** томонидан ўтказилади.

2. НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАР ЛОЙИҲАЛАРИНИ КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ ЭКСПЕРТИЗАСИНИ ЎТКАЗИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизаси ишлаб чиқувчи ва лойиҳа ҳуқуқий экспертиза ўтказиш учун келиб тушганда адлия органлари томонидан ўтказилади.

Коррупцияга қарши экспертиза норматив-ҳуқуқий ҳужжатни қабул қилувчи, шунингдек, лойиҳалар келишилиши лозим бўлган давлат органлари ва ташкилотлари томонидан ҳам ўтказилиши мумкин.

Лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси мустақил ва илмий экспертлар томонидан ўз ташаббусига кўра ёки давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмалари асосида Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирининг 2021 йил 24 февралдаги «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 2-мх-сонли буйруғи билан тасдиқланган «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг 4¹-бобида белгиланган тартибда ўтказилади.

Эсда тутинг!

Лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси ишлаб чиқувчи томонидан чеклистни тўлдириш орқали ўтказилади.

Ишлаб чиқувчи томонидан лойиҳада коррупциявий омил аниқланган тақдирда, **қуйидаги ҳаракатларнинг бири амалга оширилади:**

 аниқланган коррупциявий омилни бартараф этиш чораларини кўриш;

✓ чеклистнинг «коррупциявий омил» устунининг тегишли қисмига «бор» белгисини қўйиш, коррупциявий омилни ўз ичига олган ҳуқуқий нормани кўрсатиш, ушбу нормани бошқача тарзда баён этиш имкони йўқлигини асослантириб бериш ва мазкур коррупциявий омил мавжудлиги сабабли келиб чиқиши мумкин бўлган коррупциявий хавф-хатарларни жиловлаш бўйича кўрилган чораларни баён этиш.

Ишлаб чиқувчи томонидан лойиҳада коррупциявий омил аниқланмаган тақдирда чеклистнинг «коррупциявий омил» устуни тегишли қисмига «йўқ» белгиси қўйилади.

Чеклист ишлаб чиқувчининг биринчи раҳбари (истисно ҳолларда – уларнинг биринчи ўринбосарлари) имзоси билан расмийлаштирилади.

Коррупцияга қарши экспертиза ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ишлаб чиқувчи томонидан лойиҳанинг жамоатчилик муҳокамаси, идоралараро келишув, ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш босқичларида лойиҳага илова қилинади.

Жамоатчилик норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари муҳокамаси порталида (regulation.gov.uz) жойлаштирилган лойиҳаларни чеклист тўлдириш орқали коррупциявий омилларни аниқлаш нуқтаи назаридан баҳолаши мумкин.

Бу муҳим!

Жамоатчилик муҳокамаси натижалари бўйича билдирилган таклифлар ва эътирозлар ишлаб чиқувчи томонидан кўриб чиқилади ҳамда адлия органларига (ҳуқуқий экспертиза учун) киритилади, бунда жамоатчиликдан келиб тушган таклифларни кўриб чиқиш натижалари кўрсатилиши **мажбурийдир**.

Ишлаб чиқувчи томонидан жамоатчилик муҳокамаси ва идоралараро келишиш ўтказилгандан сўнг қайта ишланган лойиҳа, чеклист ва бошқа зарур материаллар тегишли адлия органига ҳуқуқий экспертиза ўтказиш учун тақдим этилади.

Лойиҳа ишлаб чиқувчи томонидан чеклист тўлдирилмаган ҳолда адлия органларига киритилган тақдирда, ушбу лойиҳа

ҳуқуқий экспертизадан ўтказилмасдан ишлаб чиқувчига қайтарилади.

Адлия органининг коррупцияга қарши экспертизаси натижалари ҳуқуқий экспертиза ўтказилиши натижалари бўйича тайёрланадиган хулосада алоҳида акс эттирилади.

Лойиҳада коррупциявий омиллар аниқланган тақдирда, хулосада уларни бартараф этишга қаратилган тавсиялар ва чоралар кўрсатилади.

Эсда тутинг!

Ўтказилган лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси натижалари бўйича эътирозлар мажбурий тусга эга ва лойиҳа ҳуқуқий экспертизадан ўтказилиши учун такроран киритилганда **бартараф қилиниши шарт.**

Идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда коррупциявий омилларни ўз ичига олган нормалар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги уларни Идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлаш ва қабул қилиш қоидаларига (рўйхат рақами 2565, 2014 йил 28 февраль) мувофиқ давлат рўйхатидан **ўтказишни рад этади.**

3. НОРМАТИВ-ХУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРНИ КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ ЭКСПЕРТИЗАСИНИ ЎТКАЗИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси Услубиёт асосида давлат органлари ва ташкилотлари ҳамда адлия органлари томонидан ўтказилади.

Эсда тутинг!

Давлат органлари ва ташкилотлар томонидан амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси ҳар йили Адлия вазирлиги томонидан ишлаб чиқиладиган ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш режасига асосан ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 ноябрдаги ПҚ–4505-сон «Ҳуқуқий мониторингнинг замонавий механизмлари асосида қонун ҳужжатлари ижросининг самардорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ижросининг **ҳуқуқий мониторинги доирасида ўтказилади.**

Давлат органлари ва ташкилотлар ўзларининг ташаббуслари асосида ҳам амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказишлари мумкин.

Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш режасида белгиланган муддатларда давлат органлари ва ташкилотлар амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш ҳамда натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ва аниқланган коррупциявий омилларни бартараф этиш юзасидан таклифларни Адлия вазирлигига киритади.

Адлия вазирлиги давлат органлари ва ташкилотлар томонидан коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича

аниқланган коррупциявий омиллари бартараф этиш юзасидан таклифларни умумлаштиради ҳамда коррупциявий омиллари бартараф этиш бўйича «Йўл харитаси»ни ишлаб чиқади ва тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига киритади.

Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда аниқланган коррупциявий омиллари бартараф этиш бўйича «Йўл харитаси» Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси мустақил ва илмий экспертлар томонидан ўз ташаббусига кўра ёки давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмалари асосида Ўзбекистон Республикаси адлия вазири-нинг 2021 йил 24 февралдаги «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 2-мх-сонли буйруғи билан тасдиқланган «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисида»ги низомнинг 4-бобида белгиланган тартибда ўтказилади.

Адлия органлари ўз ташаббусига кўра, шунингдек, қуйидаги асосларга биноан амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказди:

✓ Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ва Вазирлар Маҳкамасининг топшириқлари;

✓ адлия органлари иш режалари;

✓ жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари;

✓ жамоатчилик назорати субъектларининг таклиф ва мулоҳазалари;

✓ оммавий ахборот воситаларидан келиб тушган нашрлар ва бошқа материалларни ўрганиш натижалари;

✓ ўрганишлар, шу жумладан бевосита жойига чиққан ҳолда ўтказилган ўрганишлар жараёнида олинган (аниқланган) маълумотлар.

Эсда тутинг!

Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси натижалари бўйича адлия органлари

томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 13 апрелдаги ПҚ-3666-сон қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги тўғрисидаги низомнинг 12-банди 5-кичик бандига мувофиқ давлат бошқаруви органларига, маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва назорат тузилмаларига бажарилиши **мажбурий бўлган тегишли тақдимномалар киритилиши мумкин.**

4. МУСТАҚИЛ ВА ИЛМИЙ ЭКСПЕРТЛАР ТОМОНИДАН НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАР ВА УЛАР ЛОЙИҲАЛАРИНИ КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ ЭКСПЕРТИЗАСИНИ ЎТКАЗИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Мустақил ва илмий экспертлар ўз ташаббусига кўра ҳамда давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмаларига асосан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказди.

Бу муҳим!

Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизаси Услугабўйича асосида чеклишни тўлдириш ёки **хулоса тузиш орқали ўтказилади.**

Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш:

✓ давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмаларига асосан амалга оширилганда мустақил ва илмий экспертлар томонидан коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича чеклист тўлдирилади;

✓ мустақил ва илмий экспертларнинг ўз ташаббусига кўра амалга оширилганда коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2021 йил 24 февралдаги «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 2-мх-сонли буйруғи билан тасдиқланган «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг 4-иловасига мувофиқ шаклда **хулоса тузилади.**

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларида коррупциявий омиллар аниқланган тақдирда, чеклиста ёки хулосада уларни **бартараф этишга қаратилган тавсиялар ва чоралар кўрсатилиши шарт.**

Мустақил ва илмий экспертлар томонидан давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмаларига асосан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган чеклист буюртма берган давлат органлари ва ташкилотга юборилади.

Мустақил ва илмий экспертларнинг ўз ташаббусига асосан ўтказилган коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича тузилган хулоса:

амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар бўйича ушбу норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан тартибга солинадиган соҳада ягона давлат сиёсатини юритишга масъул бўлган давлат органи ва ташкилотга юборилади;

лойиҳалар бўйича ушбу лойиҳаларни ишлаб чиқувчиларга юборилади.

✓ Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизаси натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ёки хулосалар тегишли давлат органлари ва ташкилотларга келиб тушган кундан бошлаб 15 кун ичида мажбурий кўриб чиқилади.

✓ Кўриб чиқиш натижалари бўйича чеклист ёки хулосада кўрсатилган ҳар бир коррупциявий омил қабул қилинганлиги ёки қабул қилинмаганлиги асослантирилган маълумотнома тузилади.

✓ Мустақил ва илмий экспертлар томонидан амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ёки хулосаларни кўриб чиқиш натижалари юзасидан тузилган маълумотнома имзоланган куни экспертиза ўтказган мустақил ёки илмий экспертга ва тегишли адлия органларига юборилади.

✓ Мустақил ва илмий экспертлар томонидан лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ёки хулосаларни кўриб чиқиш натижалари юзасидан тузилган маълумотнома имзоланган куни экспертиза ўтказган мустақил ёки илмий экспертга (барча ҳолларда) ҳамда адлия органларига (лойиҳани ҳуқуқий экспертиза учун киритиш вақтида) юборилади.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш жараёнларини мувофиқлаштириш, лойиҳа ишлаб чиқувчилари ҳамда тегишли вазирлик ва идоралар билан мустақил ва илмий экспертларнинг ҳамкорлигини йўлга қўйиш, шунингдек, қонунчилик ҳужжатлари ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш бўйича экспертлар реестрига тегишли маълумотларни киритиш Адлия вазирлигининг Тартибга солиш таъсирини баҳолаш бошқармаси томонидан амалга оширилади.

ТАВСИЯ ЭТИЛАДИГАН НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАР ВА БОШҚА МАНБАЛАР

I. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. // URL:<https://lex.uz/docs/35869?otherlang=3>.

2. «Ўзбекистон Республикасининг Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида» (20.04.2021, ЎРҚ-682-сон) Қонуни. // URL:<https://lex.uz/docs/5378966>.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 22 октябрдаги «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказишни янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-5263-сонли қарори. //URL:<https://lex.uz/docs/5691402>.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги «2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги ПФ-60-сонли Фармони //URL:<https://lex.uz/docs/5841063>.

5. Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2021 йил 22 февралдаги «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 2-мҳ-сон буйруғи (2021 йил 24 февралда рўйхатдан ўтказилган, рўйхат рақами 3287). //URL: <https://lex.uz/docs/5306922>.

6. Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2022 йил 27 январдаги «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 1-мҳ-сон буйруғи (2022 йил 27 январда рўйхатдан ўтказилган, рўйхат рақами 3287-1). //URL:<https://lex.uz/docs/5840257>.

II. Бошқа манбалар:

1. Янги Ўзбекистон //URL:<https://yuz.uz/news/800-dan-ortiq-qonun-hujjatining-224-tasida-28-korrupsiyaviy-omil-aniqlangan>.

2. Коррупцияга қарши ҳамкорлик: Ўзбекистон ва Беларусь Республикалари қонунчилик ҳужжатларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш бўйича ўзаро ҳамкорлик қилади // URL:<https://zamin.uz/jamiyat/87552-korrupcijaga-arshi-amkorlik-zbekiston-va-belorus-respublikalari-onunchilik-uzhzhatlarini-korrupcijaga-arshi-jekspertizadan-tkazish-bjicha-zaro-amkorlik-iladi.html>

И Л О В А Л А Р

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги НИЗОМ

(Ушбу низом Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2021 йил 24 февралдаги “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 2-мҳ-сон буйруғи (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2021 йил 24 февралда рўйхатдан ўтказилган, рўйхат рақами 3287) билан тасдиқланган)

Ушбу Низом норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартибини белгилайди.

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Низомда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

коррупцияга қарши экспертиза – норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларида коррупциявий омилларни аниқлаш, аниқланган коррупциявий омилларни бартараф этишга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқиш ва чоралар кўришга йўналтирилган чора-тадбирлар мажмуи;

коррупциявий омил – коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларни содир этиш имкониятини яратадиган, коррупцияни юзага келтирадиган ҳуқуқий нормалар;

чеклист – норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларида коррупциявий омилларни аниқлаш бўйича намунавий шаклдаги саволнома;

ишлаб чиқувчи – норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳасини (бундан буён матнда лойиҳа деб юритилади) ишлаб чиқишни амалга оширувчи давлат органи ва ташкилоти;

илмий эксперт – илмий ташкилот ёки олий таълим муассасасининг Қонунчилик ҳужжатлари ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш бўйича экспертлар реестрига киритилган вакили;

мустақил эксперт – Қонунчилик ҳужжатлари ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш бўйича экспертлар реестрига киритилган жисмоний шахс;

адлия органлари – Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар адлия бошқармалари, туман (шаҳар) адлия бўлимлари.

2. Коррупцияга қарши экспертиза коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар содир этиш имкониятини яратадиган, коррупцияни юзага келтирадиган омилларни аниқлаш, лойиҳани қабул қилишнинг коррупция ҳолатлари учун имконият яратадиган оқибатларини умумий тарзда баҳолаш, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қўллаш жараёнида коррупция хусусиятига эга таваккалчиликларнинг юзага келиш эҳтимолини прогноз қилиш, аниқланган коррупцияни юзага келтирувчи омилларни бартараф этишга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқиш ва чоралар кўриш мақсадида амалга оширилади.

3. Қуйидагилар коррупцияга қарши экспертиза ўтказишнинг асосий тамойиллари ҳисобланади:

қонунийлик – коррупцияга қарши экспертиза Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги, «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги қонунлари, ушбу Низом ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ амалга оширилиши;

тўлиқ қамраб олинганлик – барча лойиҳалар мажбурий тартибда коррупцияга қарши экспертизадан ўтказилиши;

очиқлик ва шаффофлик – коррупцияга қарши экспертиза ўтказиш жараёнларида жамоатчиликнинг иштироки таъминланиши;

холислик – коррупцияга қарши экспертиза холис ва беғараз, қатъий қонуний, назарий ва амалий асосда, тегишли мутахассислик доирасида, ҳар тарафлама ва тўлиқ ҳажмда ўтказилиши;

мустақиллик – коррупцияга қарши экспертиза мустақил шахс томонидан ўтказилиши, манфаатдор шахслар фойдасига хулоса олиш мақсадида коррупцияга қарши экспертизани ўтказувчи шахсга таъсир ўтказишга йўл қўйилмаслиги;

асосланганлик – коррупцияга қарши экспертиза натижаларининг асосланганлиги, холислиги ва текширилиши имкони мавжудлиги;

коррупциянинг олдини олишга доир чоратадбирларнинг устуворлиги – коррупциявий омиллар аниқланган тақдирда, мажбурий равишда уларни бартараф этишга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқирилиши ва чоралар қўрилиши.

4. Қўйидагилар коррупцияга қарши экспертиза ўтказиш учун асосий ахборот манбалари ҳисобланади:

норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар;

ҳалқаро шартномалар;

суд амалиёти;

расмий статистик маълумотлар ва ҳисоботлар;

давлат органлари ва ташкилотларининг маълумотлари;

илмий-таҳлилий материаллар ва нашрлар, илмий-амалий семинарлар, конференциялар ҳамда йиғилишлар материаллари;

ваколатли ташкилотлар ва ишлаб чиқувчи томонидан ўтказилган ижтимоий сўровларнинг натижалари;

оммавий ахборот воситаларида, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги расмий веб-сайтларда эълон қилинган нашрлар;

коррупцияга қарши экспертиза ўтказиш доирасида давлат органи ва ташкилоти томонидан ўтказилган ўрганишлар, шу жумладан бевосита жойига чиққан ҳолда ўтказилган ўрганишлар жараёнида олинган (аниқланган) маълумотлар.

5. Лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси ушбу Низомнинг 1-иловасига мувофиқ схема асосида ўтказилади.

6. Давлат органлари ва ташкилотларининг юридик хизматлари тизимли равишда тегишли соҳа фаолиятидаги:

лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизасининг амалга оширилишини ташкил этади;

амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг уларда коррупцияга сабаб бўладиган омилларни аниқлашга қаратилган таҳлилни ўтказди.

2-боб. Коррупциявий омиллар

7. Коррупциявий омиллар ушбу Низомнинг 2-иловасига мувофиқ Услубиёт (бундан буён матнда Услубиёт деб юритилади) асосида аниқланади, бунда коррупцияга қарши экспертиза ўтказилаётганда норматив-ҳуқуқий ҳужжат ёки лойиҳанинг ҳар бир нормаси ёхуд қондасининг таҳлили амалга оширилади.

8. Қўйидагилар нормаларнинг барқарорлиги ва ҳуқуқий мувофиқлиги билан боғлиқ бўлган коррупциявий омиллар ҳисобланади:

сўзларнинг нотўғри қўлланилиши;

ноаниқ ва асоссиз ҳаволалар келтирилганлиги;

норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ўртасида зиддиятларнинг мавжудлиги.

9. Қўйидагилар ваколатлар, ҳуқуқ ва мажбуриятлар билан боғлиқ бўлган коррупциявий омиллар ҳисобланади:

дискрецион ваколатларнинг кенглиги;

аниқ белгиланмаган ваколатлар;

давлат органларининг такрорловчи ваколатлари ва вазифаларнинг мавжудлиги;

давлат органи томонидан ўзининг ваколатига кирмайдиган масалалар бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжат қабул қилиниши;

вазифа ёки топшириқни бажариш учун ижрочида етарли ваколатлар ва ресурсларнинг мавжуд эмаслиги;

кечиктириб тартибга солиш;

манфаатлар тўқнашуви;

афзалликларнинг асоссиз белгиланиши;

норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг кучга киришини асоссиз равишда кечиктириш;

ҳуқуқ ва мажбуриятлар ўртасидаги номуносибликлар.

10. Қўйидагилар маъмурий тартиб-таомиллар билан боғлиқ бўлган коррупциявий омиллар ҳисобланади:

маъмурий тартиб-таомилларнинг мавжуд эмаслиги ёки тўлиқ эмаслиги;

белгиланган қоидалардан чиқувчи истисноларни асоссиз ўрнатилиши;

ортиқча ва асоссиз талабларнинг ўрнатилганлиги;

вақт чегараларининг аниқ белгиланмаганлиги;

тўлов миқдорлари аниқ белгиланмаганлиги;

санкцияларнинг номутаносиблиги;

чора-тадбирларни амалга оширишнинг молиялаштириш манбалари ноаниқлиги.

11. Қўйидагилар назорат билан боғлиқ бўлган коррупциявий омиллар ҳисобланади:

шикоят қилиш тартибининг мавжуд эмаслиги;

шаффофлик ва жамоатчилик назоратини таъминлашдаги бўшлиқлар;

давлат органларининг фаолияти устидан назорат қилишнинг шакллари ва турлари белгиланмаганлиги.

3-боб. Лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби

12. Лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси ишлаб чиқувчи ва лойиҳа ҳуқуқий экспертиза ўтказиш учун келиб тушганда адлия органлари томонидан ўтказилади.

Коррупцияга қарши экспертиза норматив-ҳуқуқий ҳужжатни қабул қилувчи, шунингдек лойиҳалар келишилиши лозим бўлган давлат органлари ва ташкилотлари томонидан ҳам ўтказилиши мумкин.

12¹. Лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси мустақил ва илмий экспертлар томонидан ўз ташаббусига кўра ёки давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмалари асосида ушбу Низомнинг 4¹-бобида белгиланган тартибда ўтказилади.

13. Лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси ишлаб чиқувчи томонидан ушбу Низомнинг 3-иловасига мувофиқ шаклдаги чеклистни Услубиёт асосида тўлдириш орқали ўтказилади.

14. Ишлаб чиқувчи томонидан лойиҳада коррупциявий омил аниқланган тақдирда, қўйидаги ҳаракатларнинг бири амалга оширилади:

аниқланган коррупциявий омилни бартараф этиш чораларини кўриш;

чеклистнинг «коррупциявий омил» устунининг тегишли қисмига «бор» белгисини қўйиш, коррупциявий омилни ўз ичига олган ҳуқуқий нормани кўрсатиш, ушбу нормани бошқача тарзда баён этиш имкони йўқлигини асослантириб бериш ва мазкур коррупциявий омил мавжудлиги сабабли келиб чиқиши мумкин бўлган коррупциявий хавф-хатарларни жиловлаш бўйича қўрилган чораларни баён этиш.

15. Ишлаб чиқувчи томонидан лойиҳада коррупциявий омил аниқланмаган тақдирда чеклистнинг «коррупциявий омил» устунни тегишли қисмига «йўқ» белгиси қўйилади.

16. Чеклист ишлаб чиқувчининг биринчи раҳбари (истисно ҳолларда – уларнинг биринчи ўринбосарлари) имзоси билан расмийлаштирилади.

17. Коррупцияга қарши экспертиза ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ишлаб чиқувчи томонидан лойиҳанинг жамоатчилик муҳокамаси, идоралараро келишув, ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш босқичларида лойиҳага илова қилинади.

18. Жамоатчилик норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари муҳокамаси портали (regulation.gov.uz)да жойлаштирилган лойиҳаларни чеклист тўлдириш орқали коррупциявий омилларни аниқлаш нуқтаи назаридан баҳолаши мумкин.

19. Жамоатчилик муҳокамаси натижалари бўйича билдирилган таклифлар ва эътирозлар ишлаб чиқувчи томонидан кўриб чиқилади, шунингдек адлия органларига (ҳуқуқий экспертиза учун) киритилади, бунда жамоатчиликдан келиб тушган таклифларни кўриб чиқиш натижалари кўрсатилиши мажбурийдир.

20. Ишлаб чиқувчи томонидан жамоатчилик муҳокамаси ва идоралараро келишиш ўтказилгандан сўнг қайта ишланган лойиҳа, чеклист ва бошқа зарур материаллар тегишли адлия органига ҳуқуқий экспертиза ўтказиш учун тақдим этилади.

20¹. Лойиҳа ишлаб чиқувчи томонидан чеклист тўлдирилмаган ҳолда адлия органларига киритилган тақдирда,

ушбу лойиҳа ҳуқуқий экспертизадан ўтказилмасдан ишлаб чиқувчига қайтарилади.

21. Адлия органлари ишлаб чиқувчи томонидан тақдим этилган лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизасини Услубиёт асосида ўтказилади.

22. Адлия органининг коррупцияга қарши экспертизаси натижаси ҳуқуқий экспертиза ўтказилиши натижалари бўйича тайёрланадиган хулосада алоҳида акс этирилади.

Лойиҳада коррупциявий омиллар аниқланган тақдирда, хулосада уларни бартараф этишга қаратилган тавсиялар ва чоралар кўрсатилади.

23. Ўтказилган лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизаси натижалари бўйича эътирозлар мажбурий тусга эга ва лойиҳа ҳуқуқий экспертизадан ўтказилиши учун такроран киритилганда бартараф қилиниши шарт.

24. Идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда коррупциявий омилларни ўз ичига олган нормалар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги уларни Идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлаш ва қабул қилиш қоидаларига (рўйхат рақами 2565, 2014 йил 28 февраль) мувофиқ давлат рўйхатидан ўтказишни рад этади.

4-боб. Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби

25. Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси Услубиёт асосида давлат органлари ва ташкилотлари ҳамда адлия органлари томонидан ўтказилади.

26. Давлат органлари ва ташкилотлар томонидан амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси ҳар йили Адлия вазирлиги томонидан ишлаб чиқиладиган ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси (кейинги ўринларда – Вазирлар Маҳкамаси) томонидан тасдиқланадиган амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш режасига асосан ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 ноябрдаги ПҚ-4505-сон «Ҳуқуқий мониторингнинг замо-

навий механизмлари асосида қонун ҳужжатлари ижросининг самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ижросининг ҳуқуқий мониторинги доирасида ўтказилади.

Давлат органлари ва ташкилотлар ўзларининг ташаббуслари асосида ҳам амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказишлари мумкин.

26¹. Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш режасида белгиланган муддатларда давлат органлари ва ташкилотлар амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш ҳамда натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ва аниқланган коррупциявий омилларни бартараф этиш юзасидан таклифларни Адлия вазирлигига киритади.

26². Адлия вазирлиги давлат органлари ва ташкилотлар томонидан коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича аниқланган коррупциявий омилларни бартараф этиш юзасидан таклифларни умумлаштиради ҳамда коррупциявий омилларни бартараф этиш бўйича «Йўл харитаси»ни ишлаб чиқади ва тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига киритади.

26³. Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда аниқланган коррупциявий омилларни бартараф этиш бўйича «Йўл харитаси» Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

26⁴. Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси мустақил ва илмий экспертлар томонидан ўз ташаббусига кўра ёки давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмалари асосида ушбу Низомнинг 4¹-бобида белгиланган тартибда ўтказилади.

27. Адлия органлари ўз ташаббусига кўра, шунингдек қўйидаги асосларга биноан амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш:

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ва Вазирлар Маҳкамасининг топшириқлари;

адлия органлари иш режалари;

жисмоний ва юридик шахсларнинг муурожаатлари;

жамоатчилик назорати субъектларининг таклиф ва мулоҳазалари;

оммавий ахборот воситаларидан келиб тушган нашрлар ва бошқа материалларни ўрганиш натижалари;

ўрганишлар, шу жумладан бевосита жойига чиққан ҳолда ўтказилган ўрганишлар жараёнида олинган (аниқланган) маълумотлар.

29. Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизаси натижалари бўйича адлия органлари томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 13 апрелдаги ПҚ-3666-сон қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги тўғрисидаги низомнинг 12-банди 5-кичик бандига мувофиқ давлат бошқаруви органларига, маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва назорат тузилмаларига бажарилиши мажбурий бўлган тегишли тақдимномалар киритилиши мумкин.

4¹-боб. Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш

29¹. Мустақил ва илмий экспертлар ўз ташаббусига кўра, шунингдек давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмаларига асосан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиши.

29². Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизаси Услуга асосида чеклишни тўлдириш ёки ҳулоса тузиш орқали ўтказилади.

29³. Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш:

давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмаларига асосан амалга оширилганда мустақил ва илмий экспертлар томонидан коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича чеклиш тўлдирилади;

мустақил ва илмий экспертларнинг ўз ташаббусига кўра амалга оширилганда коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича ушбу Низомнинг 4-иловасига мувофиқ шаклда хулоса тузилади.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларида коррупциявий омиллар аниқланган тақдирда, чеклистда ёки хулосада уларни бартараф этишга қаратилган тавсиялар ва чоралар кўрсатилиши шарт.

29⁴. Мустақил ва илмий экспертлар томонидан давлат органлари ва ташкилотларнинг буюртмаларига асосан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган чеклист буюртма берган давлат органлари ва ташкилотга юборилади.

29⁵. Мустақил ва илмий экспертларнинг ўз ташаббусига асосан ўтказилган коррупцияга қарши экспертиза натижалари бўйича тузилган хулоса:

амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар бўйича ушбу норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан тартибга солинадиган соҳада ягона давлат сиёсатини юритишга масъул бўлган давлат органи ва ташкилотга юборилади;

лойиҳалар бўйича ушбу лойиҳаларни ишлаб чиқувчиларга юборилади.

29⁶. Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизаси натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ёки хулосалар тегишли давлат органлари ва ташкилотларга келиб тушган кундан бошлаб 15 кун ичида мажбурий кўриб чиқилади.

Кўриб чиқиш натижалари бўйича чеклист ёки хулосада кўрсатилган ҳар бир коррупциявий омил қабул қилинганлиги ёки қабул қилинмаганлиги асослантирилган маълумотнома тузилади.

29⁷. Мустақил ва илмий экспертлар томонидан амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган

чеклист ёки хулосаларни кўриб чиқиш натижалари юзасидан тузилган маълумотнома имзоланган куни экспертиза ўтказган мустақил ёки илмий экспертга ва тегишли адлия органларига юборилади.

29⁸. Мустақил ва илмий экспертлар томонидан лойиҳаларнинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш натижалари бўйича тўлдирилган чеклист ёки хулосаларни кўриб чиқиш натижалари юзасидан тузилган маълумотнома имзоланган куни экспертиза ўтказган мустақил ёки илмий экспертга (барча ҳолларда) ҳамда адлия органларига (лойиҳани ҳуқуқий экспертиза учун киритиш вақтида) юборилади.

29⁹. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш жараёнларини мувофиқлаштириш, лойиҳа ишлаб чиқувчилари ҳамда тегишли вазирлик ва идоралар билан мустақил ва илмий экспертларнинг ҳамкорлигини йўлга қўйиш, шунингдек, Қонунчилик ҳужжатлари ва уларнинг лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизадан ўтказиш бўйича экспертлар реестрига тегишли маълумотларни киритиш Адлия вазирлигининг Қонунчиликни тизимлаштириш ва тартибга солиш таъсирини баҳолаш бошқармаси томонидан амалга оширилади.

5-боб. Коррупцияга қарши экспертизани ўтказувчи давлат органлари ва ташкилотлар, адлия органлари ходимларининг ҳамда мустақил ва илмий экспертларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

30. Коррупцияга қарши экспертизани ўтказиётган давлат органлари ва ташкилотлар, адлия органлари ходимларининг ҳамда мустақил ва илмий экспертларнинг асосий ҳуқуқлари:

қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда коррупцияга қарши экспертиза ўтказилаётган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларнинг предметига тааллуқли бўлган ҳужжатлар билан танишиш;

коррупцияга қарши экспертизани ўтказиш учун зарур бўлган ҳужжатлар ва маълумотларни давлат органлари ва ташкилотларидан сўраб олиш.

31. Коррупцияга қарши экспертизани ўтказувчи давлат органлари ва ташкилотлар, адлия органлари ходимларининг ҳамда мустақил ва илмий экспертларнинг асосий мажбуриятлари:

коррупцияга қарши экспертизани ташкиллаштириш ва ўтказишнинг қонун ҳужжатлари билан белгиланган талабларига риоя қилиш;

ўзини ўзи рад этиш учун асослар мавжуд бўлган тақдирда, бу ҳақда ўзининг раҳбарига дарҳол маълум қилиш;

тақдим этилган ҳужжатларнинг бут сақланишини таъминлаш.

6-боб. Яқуний қоидалар

32. Коррупцияга қарши экспертизани ўтказиш жараёнига тор доира йўналишларидаги мутахассислар жалб қилиниши мумкин.

33. Мазкур Низом талабларининг бузилишида айбдор бўлган шахслар қонунчиликда ўрнатилган тартибда жавобгарликка тортилади.

34. Ушбу Низом Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлиги билан келишилган.

(Низомга 1-илова)

**Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларининг
коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш
СХЕМАСИ**

Босқичлар	Масъуллар	Тадбирлар	Муддатлар
1-босқич	Ишлаб чиқувчи	Норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳасини ишлаб чиқиш, унинг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш, натижаси бўйича чеклист тўлдириш.	Заруратга кўра
2-босқич	Ишлаб чиқувчи	Лойиҳа ва чеклистни жамоатчилик муҳокамасидан ўтказиш.	Жамоатчилик муҳокамасини ўтказиш муддатида
3-босқич	Ишлаб чиқувчи	Жамоатчилик муҳокамасидан ўтказиш натижалари бўйича қайта ишланган лойиҳа, чеклист ва бошқа зарур материалларни ҳуқуқий экспертиза ўтказиш учун адлия органларига киритиш.	Жамоатчилик муҳокамасидан ўтказиш ва идоралараро келишишдан сўнг
4-босқич	Адлия органлари	Коррупцияга қарши экспертиза ўтказиш натижаси бўйича хулоса тақдим этиш.	Ҳуқуқий экспертиза муддатида
5-босқич	Ишлаб чиқувчи	Лойиҳа, чеклист ва бошқа зарур материалларни Вазирлар Маҳкамаси ёки норматив-ҳуқуқий ҳужжатни қабул қилувчи давлат органига киритиш.	Ҳуқуқий экспертизадан сўнг

(Низомга 2-илова)

**Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар
лойиҳаларида коррупциявий омилларни аниқлаш
УСЛУБИЁТИ**

Йўналиш	Коррупциявий омил	Тушунчаси	Мисоли
Нормаларнинг барқарорлиги ва ҳуқуқий мувофиқлиги билан боғлиқ коррупциявий омиллар	Сўзларнинг нотўғри қўлланилиши	<p>Норматив-ҳуқуқий ҳужжат ёки унинг лойиҳасида (бундан буён матнда норматив-ҳуқуқий ҳужжат деб юритилади) қўлланилаётган сўзлар, тушунчалар ва атамалар ҳар хил маъноларни англатиши ёки аниқ бўлмаган талқин қилишга имконият яратиши мумкин.</p> <p>Тушунча ва атамалар нафақат бир норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг ўзида, балки бутун қонунчиликда бир хил қўлланилиши лозим.</p> <p>Агар турли норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда тушунча ва атамаларни бир хил қўллаш имкони бўлмаса, уларни фарқлаш аниқ ва осон бўлиши керак.</p> <p>Бирлик ёки кўпликда сўзларнинг нотўғри қўлланиши ҳам ноаниқликларга сабаб бўлади.</p> <p>Шунингдек, олмошни қўллаш орқали олдинги гапда берилган</p>	<p>1-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>юрисдикция фуқароларнинг турар жойига қараб белгиланади.</p> <p>Муаммо: «турар жой» сифатида шахснинг яшаб турган жойи назарда тутилганми ёки доимий рўйхатдан ўтган жойими?</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>Юрисдикция фуқароларнинг яшаб турган жойига қараб белгиланади.</p> <p>2 - мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>вазирлик ушбу моддада кўрсатилган мурожаат турларни тақдим қилиш тартибларини белгилайди.</p> <p>Муаммо: ушбу ҳолатда вазирлик ҳар бир мурожаат тури учун алоҳида тартиб белгилashi ёки барча мурожаат турлари учун ягона тартиб белгилashi лозимлиги ноаниқ.</p> <p>Ечим: норматив-</p>

		<p>шахс, сон, жой ва ҳодисаларга нисбатан муружаат қилиш, шунингдек «ва/ёки» сўзларини қўллаш орқали тузилган сўз бирикмаларининг нотўғри қўлланилиши ноаниқликларни юзага келтириши мумкин.</p> <p>Шунинг учун ҳар бир сўз барча учун тушунарли маънони англатиши ёки аниқ ҳуқуқий тавсифга эга бўлиши лозим.</p>	<p>ҳуқуқий ҳужжат: вазирлик ушбу моддада кўрсатилган муружаат турларни тақдим қилишнинг тартибни белгилайди.</p> <p>3-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>мансабдор шахс ва аризачи шартнома шартларини келишиши зарур, у келишувни ёзма шаклда тасдиқлаши лозим.</p> <p>Муаммо: «У» деганда ким назарда тутилганлиги ноаниқ.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: мансабдор шахс ва аризачи шартнома шартларини келишиши зарур, мансабдор шахс келишувни ёзма шаклда тасдиқлаши лозим.</p> <p>4-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>Таваккалчилик — мижозлар томонидан жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш, терроризмни молиялаштириш ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштириш мақсадида операцияларни амалга ошириш таваккалчилиги.</p> <p>Муаммо: «жиноий фаолиятдан олинган</p>
--	--	--	--

			<p>даромадларни легаллаштириш», «терроризмни молиялаштириш» ва «оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштириш» операция турлари бир вақтда амалга оширилганда ёки улардан биттаси амалга оширилганда таваккалчиликнинг юзага келиши ноаниқ.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>Таваккалчилик — мижозлар томонидан жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш, терроризмни молиялаштириш ва (ёки) оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштириш мақсадида операцияларни амалга ошириш.</p>
	<p>Ноаниқ ва асоссиз ҳаволалар келтирилганлиги</p>	<p>Бир норматив-ҳуқуқий ҳужжатдаги ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатдаги нормаларга ҳаволалар аниқ, мантиқий изчил бўлиши ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатни ёхуд унинг алоҳида қоидаларини кўрсатиши керак.</p> <p>Ш у н и н г д е к , тегишли ваколатлар мавжуд бўлмаганда, қонун</p>	<p>Ноаниқ ва асоссиз ҳаволалар</p> <p>1-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>давлат органи қонунчиликда белгиланган муддатларда қарор қабул қилади.</p> <p>Муаммо: муддатлар қайси норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг нормалари билан белгиланганлиги аниқ эмас.</p> <p>Ечим: норматив-</p>

		<p>хужжатларидаги бўшлиқларнинг конун ости хужжатлари ёрдамида тўлдирилиши торидоравий ёндашув ҳолатларини келтириб чиқариши мумкин.</p> <p>Бундан ташқари, ҳуқуқий норманинг чегарасини белгилаш имконини бермайдиган, хусусан «ва бошқалар», «ва ҳоказо» каби нормаларнинг қўлланилиши ҳуқуқни қўлловчиларга асосиз равишда қўриб чиқиш доирасининг кенгайтириш имконини беради.</p> <p>Шу сабабдан ноаниқ ва асосиз ҳаволалар келтирилмаслиги ҳамда норматив-ҳуқуқий хужжатни қабул қилиш тегшли давлати органларининг ваколат доирасида амалга оширилиши зарур.</p>	<p>ҳуқуқий ҳужжат: давлат органи Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 10-моддасида белгиланган муддатларда қарор қабул қилади.</p> <p>2-мисол: Солиқ кодексиди қўшилган қиймат солиғи бўйича имтиёзлар фақат ушбу Кодекс билан тақдим қилиниши белгиланган.</p> <p>Шу билан бирга, мазкур Кодексда ўхшаши Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилмайдиган, тасдиқланган рўйхат бўйича Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган технологик асбоб-ускуналар қўшилган қиймат солиғидан озод этилган.</p> <p>Мазкур рўйхат қонуности ҳужжат билан тасдиқланган.</p> <p>Муаммо: Солиқ кодексиди қўшилган қиймат солиғи бўйича имтиёзлар фақат ушбу Кодекс билан тақдим қилиниши белгиланганлиги қарамасдан, қўшилган қиймат солиғидан озод этилган технологик асбоб-ускуналар рўйхати қонуности ҳужжат билан тасдиқланган.</p> <p>Ваҳоланки, мазкур рўйхат ижро этувчи орган то-</p>
--	--	---	---

		<p>монидан мустақил шаклантирилиши натижасида ушбу рўйхатга технологик асбоб-ускуналар айрим шахслар манфаатларида киритилиши хавфи мавжуд.</p> <p>Ечим: қўшилган қиймат солиғидан озод этилган технологик асбоб-ускуналар рўйхатини бевожуба Солиқ кодекси билан тасдиқлаш зарур.</p> <p>3-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>назорат тадбири режали текшириш давомида, маълум бир ҳудудда (минтақада) зарарланиш ўчоғи аниқланганда, маҳсулот импорт қилинганда ва бошқа ҳолатларда амалга оширилади.</p> <p>Муаммо: назорат тадбири амалга оширилиши мумкин бўлган ҳолатлар аниқ белгилаб берилмаганлиги оқибатида текширувчида асосиз равишда дискрецион ваколатлар вужудга келади.</p> <p>Ечим: назорат тадбири режали текшириш давомида, маълум бир ҳудудда (минтақада) зарарланиш ўчоғи аниқланганда, маҳсулот импорт қилинганда амалга оширилади.</p>
--	--	---

	<p>Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ўртасида зиддиятларнинг мавжудлиги</p>	<p>Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг нормалари ўзаро мувофиқ бўлиши лозим. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар нормаларининг бирига зид бўлиши, ҳуқуқни қўллашда турли хил тушунмовчиликларнинг юзага келишига олиб келади.</p>	<p>Мисол: Ҳукумат қарори билан тасдиқланган намунавий ҳужжатларга мувофиқ танлов (тендер) таклифларини очиш танлов (тендер) эълон қилинган санадан бошлаб 10 – 15 кундан кейин бўлиб ўтади.</p> <p>«Давлат харидлари тўғрисида»ги Қонунда ушбу муддат 30 – 45 кунни ташкил қилади.</p> <p>Муаммо: Вазирлар Маҳкамасининг қарори ва Қонунда икки хил муддат белгиланганлиги ижрочиларнинг ўзларига қулай бўлган муддатда иш юритишига ҳамда зиддиятли ҳуқуқни қўллаш амалиёти шаклланишига олиб келади.</p> <p>Ечим: Вазирлар Маҳкамасининг қароридан белгиланган муддатларни Қонунга мувофиқлаштириш зарур.</p>
<p>Ваколатлар, ҳуқуқ ва мажбуриятлар билан боғлиқ коррупциявий омиллар</p>	<p>Дискрецион ваколатларнинг кенглиги</p>	<p>Давлат органлари ва бошқа ташкилотларга ёки уларнинг мансабдор шахсларига (кейинги ўринларда давлат органлари деб юритилади) ўз ихтиёрига кўра қарорлар қабул қилиш, бир нечта</p>	<p>1-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>лицензияловчи орган лицензия талабгори ҳужжатларини кўриб чиқиш натижаси бўйича лицензия бериш ёки лицензия беришни</p>

		<p>турдаги қарорларни қабул қилишни танлаш ва қарорларни ижро этишнинг усулларини белгилаш имкониятини асоссиз равишда бериш оқибатида коррупциявий ҳолатлар вужудга келишининг хавфи юқори ҳисобланади.</p> <p>Дискрецион ваколатларнинг кенглиги асосан қуйидагиларда кўринади:</p> <p>қарорларни қабул қилишнинг шароитлари ва асосларининг мавжуд эмаслиги;</p> <p>давлат органларига ўз ихтиёрига кўра юридик фактни баҳолашга ҳамда жисмоний ва юридик шахслар томонидан тегишли ҳаракатларни амалга оширишнинг тартибини мустақил равишда белгилашга йўл қўйиш;</p> <p>«қарор қабул қилиши мумкин» шаклидаги қарор қабул қилиш ваколатини бериш;</p> <p>давлат органларига уларнинг ваколатига тегишли бўлмаган вазифа ва ваколатларнинг юклатилиши.</p>	<p>рад этиш тўғрисида қарор қабул қилиши мумкин.</p> <p>Муаммо: лицензия бериш ёки лицензия беришни рад этиш учун асослар белгиланмаган, шунингдек лицензияловчи органга «қарор қабул қилиши мумкин» шаклидаги қарор қабул қилиш ваколати берилган.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: лицензияловчи орган талабгорнинг ҳужжатларини кўриб чиқиш натижаси лицензия бериш ёки лицензия беришни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилади.</p> <p>Лицензия бериш учун қуйидагилар асос бўлади:</p> <p>...</p> <p>Лицензия беришни рад этиш учун қуйидагилар асос бўлади:</p> <p>...</p> <p>2 - м и с о л : норматив-ҳуқуқий ҳужжат: ҳокимликлар коммунал хизматлар тўлови ва мажбурий бадалларни тўлаш бўйича қарзларни ундириш тўғрисида даъволар билан судга мурожаат қилади.</p> <p>Муаммо: мазкур ваколат ҳокимликларнинг асосий</p>
--	--	---	---

			<p>вазифаларига хос бўлмаган ваколат ҳисобланади ҳамда ҳокимлик, коммунал хизмат кўрсатувчилар ва истеъмолчилар ўртасида коррупциявий ҳолатларни юзага келтириши мумкин.</p> <p>Бундан ташқари, коммунал хизмат кўрсатувчилар мустақил хўжалик юритувчи субъектлар ҳисобланади ва судга даъво ариза билан чиқиш каби қарорларни ўзлари мустақил ҳал қилиши лозим.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>Ҳокимликларнинг коммунал хизматлар тўлови ва мажбурий бадалларни тўлаш бўйича қарзларни ундириш тўғрисида даъволар билан судга мурожаат қилиш ваколатини бекор қилиш.</p>
	<p>Аниқ белгиланмаган ваколатлар</p>	<p>Айрим ҳолларда норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг матнidan вазифа ёки топшириқ ижроси учун масъул бўлган давлат органини аниқлаш имкони бўлмайди.</p> <p>Бу ҳолат давлат органи томонидан ўзи манфаатдор бўлмаган маълум бир ҳаракат</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: ушбу Қонуннинг ижроси тегишли вазирлик томонидан таъминланади.</p> <p>Муаммо: ижро учун масъул вазирликни аниқлаш имкони мавжуд эмаслиги оқибатида давлат органлари ўзларининг манфаатлари нуқтаи</p>

		<p>қилинаётганлигини кўрсатиш, амалда эса ушбу ҳаракатни бажарилмаслик учун қилинади.</p> <p>Шу билан бирга, топшириқ ижроси учун масъул этиб бир неча ташкилотлар белгиланади.</p> <p>Ушбу ташкилотларнинг ваколат доираси аниқ белгиланмаганлиги оқибатида улар топшириқнинг бажарилишини бири-бирига юклашига олиб келиши мумкин.</p> <p>Натижада топшириқнинг ижроси етарли даражада таъминланмайди.</p>	<p>назардан ҳаракат қилишлари мумкин.</p> <p>1-ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: ушбу Қонуннинг ижроси «Электрон ҳукумат тўғрисида» ги Қонуннинг 13-моддасида белгиланган давлат органи томонидан таъминланади.</p> <p>2-ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: ушбу Қонуннинг ижроси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги томонидан таъминланади.</p>
	<p>Давлат органларининг такрорловчи ваколатлари ва вазифаларнинг мавжудлиги</p>	<p>Давлат органига бошқа давлат органи билан такрорланаётган ваколатлар ва вазифалар юклатилиши топшириқ етарли даражада ижро қилинмаслигига, вазифани ижро этиш учун ортиқча ресурслар сарфланишига, шунингдек жисмоний ва юридик шахслар олдида ортиқча бюрократик тўсиқлар вужудга келишига олиб келиши мумкин.</p>	<p>Мисол: Норматив-ҳуқуқий ҳужжатга мувофиқ ҳокимликларга истеъмолчилар ҳуқуқлари химоясини амалга ошириш бўйича вазифалар юклатилган.</p> <p>Муаммо: мазкур вазифа Истеъмолчилар ҳуқуқларини химоя қилиш агентлигининг вазифаларини такрорлайди, шунингдек ҳокимликларнинг тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш бўйича функцияси билан боғлиқ манфаатлар тўқнашувига олиб келиши мумкин.</p>

		<p>Ечим: ҳоқимликларнинг истеъмолчилар ҳуқуқлари ҳимоясини амалга ошириш бўйича вазифасини бекор қилиш зарур.</p>
<p>Давлат органи томонидан ўзининг ваколатига кирмайдиган масалалар бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжат қабул қилиниши</p>	<p>Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг мазкур ҳужжатларни қабул қилиш ваколатига эга бўлмаган давлат органлари томонидан қабул қилиниши ушбу ҳужжатларда айрим шахсларнинг манфаатлари мавжудлигини кўрсатади.</p>	<p>Мисол: Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан муайян бир тадбиркорлик субъектлари гуруҳи қўшилган қиймат солиғини тўлашдан озод қилиниши белгиланмоқда.</p> <p>Муаммо: Солиқ кодексига асосан солиқ имтиёзлари фақат ушбу Кодекс билан берилиши мумкин (Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари билан белгиланган солиқ ставкасини камайтириш ҳолатлари бундан мустасно).</p> <p>Ечим: Вазирлар Маҳкамасининг қароридан тадбиркорлик субъектларини қўшилган қиймат солиғини тўлашдан назарда тутувчи нормалар чиқариб ташланиши зарур.</p>
<p>Вазифа ёки топшириқни бажариш учун ижрочида етарли ваколатлар ва ресурсларнинг мавжуд эмаслиги</p>	<p>Давлат органи ўз вазифаларини тўлақонли бажаролиши учун барча зарур ваколатлар ва ресурсларга, шу</p>	<p>1-мисол: Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси (Таъ-</p>

		<p>жумладан, уларни бажариш учун етарли муддатга эга бўлиши муҳим ҳисобланади.</p> <p>Шу сабабдан юклатилаётган вазифаларни амалга ошириш учун талаб қилинадиган ресурслар ва мавжуд имкониятларнинг қиёсий таҳлили натижаси бўйича мазкур вазифалар юклатилиши мақсадга мувофиқ.</p>	<p>лим инспекцияси)га таълим ташкилотларига бевосита ташриф буюрган ҳолда ва ташриф буюрмаган ҳолда таълим ташкилотларини текшириш ваколати берилмоқда.</p> <p>Муаммо: Таълим инспекциясида мазкур ваколатни амалга ошириш учун зарур ресурслар мавжуд эмас.</p> <p>Хусусан, Таълим инспекциясида ва унинг ҳудудий тузилмасида ушбу фаолиятни амалга оширувчи 83 та штат бирликлари мавжуд бўлса, таълим ташкилотларининг сони 25 мингдан ортиқни ташкил этади.</p> <p>Шунга қўра, Таълим инспекциясида барча таълим ташкилотларини назорат қилиш имкони мавжуд эмас, бу эса текшириладиган таълим ташкилотини танлаш жараёнида коррупциявий ҳолатларини юзага келтириши мумкин.</p> <p>Ечим: Таълим инспекциясига зарур штат birlikларини ажратиш ёки таълим ташкилотларини «хавфни таҳлил қилиш» тизими ҳамда электрон дастурий таъминот ёрдамида масофадан туриб назорат</p>
--	--	---	---

		<p>қилиш тартибини ёхуд таълим ташкилотларини назорат қилишнинг бошқа муқобил усулларини жорий этиш.</p> <p>2-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>Давлат активларини бошқариш агентлиги давлат улуши иштирокидаги хўжалик жамиятларининг фаолияти устидан назорат қилиш соҳасида қўйидаги ваколатларга эга:</p> <p>йиллик ҳисоботларни кўриб чиқиш; ташкилот йиғилишларида қатнашиш; муддатдан ташқари йиғилишларни ўтказиш.</p> <p>Муаммо: мазкур Агентликка самарали назорат амалга ошириш учун етарли ваколатлар берилмаган.</p> <p>Ечим: Агентликка юқоридагилардан ташқари қўйидаги ваколатларни бериш:</p> <p>давлат улуши иштирокидаги хўжалик жамиятлари фаолиятига оид ҳар қандай маълумотни олиш; давлат улуши иштирокидаги хўжалик жамиятларида махсус аудит ўтказиш; давлат улуши иштирокидаги хўжалик жамиятларининг</p>
--	--	---

			<p>раҳбарларини тайинлаш ёки вазифасидан озод этиш масалалари юзасидан умумий йиғилиш кун тартибига таклифлар киритиш.</p> <p>3-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>Давлат божхона қўмитаси уч ойлик муддатда БМТнинг Савдо тартиб-таомилларини соддалаштириш ва электрон иш амалиётлари бўйича маркази томонидан ишлаб чиқилган «Ягона дарча» механизмини яратиш бўйича тавсиялар ва йўл-йўриқ тамойиллари мезонларига жавоб берадиган «Ягона дарча» божхона ахборот тизимини ишлаб чиқсин.</p> <p>Муаммо: мазкур ахборот тизимини ишлаб чиқиш учун уч ойлик муддат етарли эмас. Хусусан, ахборот дастурни ишлаб чиқиш учун:</p> <p>ахборот тизимининг паспорти ва концепцияси ишлаб чиқилади ҳамда Ахборот технологиялари ва коммуникатсияларини ривожлантириш вазирлиги билан келишилади (1-2 ой);</p> <p>ахборот тизимининг техник</p>
--	--	--	---

			<p>топшириги ишлаб чиқилади ҳамда Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан келишилади (2-3 ой);</p> <p>барча ҳужжатлар бўйича ижобий хулосалар олингандан сўнг давлат харидлари соҳасидаги қонунчиликка мувофиқ конкурс (тендер) ўтказилади ва ғолиб билан шартнома тузилади (1 ой).</p> <p>Шунга қўра, ахборот тизимини ишлаб чиқиш ишлари камида 4 ойдан кейин бошланади.</p> <p>Ечим: «Ягона дарча» божхона ахборот тизимини ишлаб чиқиш учун муддатни юқоридаги жараёнларни амалга ошириш учун талаб этиладиган муддатларни инобатга олган ҳолда белгилаш.</p>
	<p>Кечиктириб тартибга солиш</p>	<p>Н о р м а т и в - хуқуқий ҳужжат билан маълум бир соҳани тартибга солиш, шу жумладан тегишли нормаларни амалга ошириш тартиби (механизмлари) ва шаклларини белгилаш вазифаси маълум бир давлат органига юклатилиши (бевосита ушбу норматив-хуқуқий</p>	<p>Мисол: норматив-хуқуқий ҳужжат:</p> <p>2021 йил 1 январдан марказлаштирилган манбалар ҳисобига молиялаштириладиган капитал қурилиш билан боғлиқ товарлар, ишлар ва хизматлар хариди фақат танлов савдолари натижалари бўйича амалга оширилади.</p>

		<p>хужжатда белгилан-масдан) натижасида: ушбу норма уни амалга ошириш тартиби тасдиқланмагунга қадар ижро қилин-маслигига;</p> <p>тегишли муносабатларни тартибга солишда давлат органи томонидан тор идоравий манфаатларни кўзлаган ҳолда ҳаракат қилинишига олиб келиши мумкин.</p>	<p>Қурилиш ва-зирлиги капитал қурилишда танлов савдоларини ўтказишнинг тартиби ва шартларини белгилайди.</p> <p>Муаммо: Қурилиш вазирлиги томонидан тартиб ва шартлар ишлаб чиқилгунга қадар мазкур норманинг ижроси таъминланмайди.</p> <p>Шунингдек, норма тив - ҳ у қ у қ и й хужжатда танлов савдоларини ўтказиш тартиби ва шартлари юзасидан кўрсатмалар назарда тутилмаган бўлиб, бу ваколат ижро этувчи органга берилган. Натижада танлов савдоларини ўтказишда коррупция ҳолатлари вужудга келиши мумкин.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий хужжат: капитал қурилишда танлов савдоларини ўтказиш тартиби ва шартлари қуйидагилардан иборат:</p>
	<p>Манфаатлар тўқнашуви</p>	<p>Н о р м а т и в - хуқуқий хужжатда шахсий манфаатдорлик (бевосита ёки билвосита) шахснинг мансаб ёки хизмат мажбуриятларини лозим даражада ба-</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий хужжат: товар қиймати бир шартнома бўйича базавий ҳисоблаш миқдорининг беш минг бараваридан йигирма беш минг</p>

		<p>жаришига таъсир кўрсатаётган ёхуд таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳамда шахсий манфаатдорлик билан фуқароларнинг, ташкилотларнинг, жамиятнинг ёки давлатнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ўртасида қарама-қаршилиқ юзага келаётган ёки юзага келиши мумкин бўлган вазиятларни олдини олиш чоралари кўрилиши лозим.</p>	<p>бараваригача бўлган миқдорни ташкил этган тақдирда танлов воситасидаги давлат хариди амалга оширилади.</p> <p>Бунда шартномани бажариш бўйича энг яхши шартларни таклиф қилган иштирокчи ғолиб деб топилади.</p> <p>Муаммо: манфаатлар тўқнашуви юзага келиши мумкинлиги инobatта олинмаган.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: товар қиймати бир шартнома бўйича базавий ҳисоблаш миқдорининг беш минг бараваридан йигирма беш минг бараваригача бўлган миқдорни ташкил этган тақдирда танлов воситасидаги давлат хариди амалга оширилади.</p> <p>Шартномани бажариш бўйича энг яхши шартларни таклиф қилган иштирокчи ғолиб деб топилади.</p> <p>Бунда, манфаатлар тўқнашуви юзага келиши мумкин бўлган шахслар танловда қатнашишига йўл қўйилмайди ёки харид қилиш тартиб-таомиллари ни ташкил этиш ва ўтказиш учун жавобгар бўлган шахс бажариладиган вази-</p>
--	--	--	---

			фалардан четлаштирилиши лозим.
Афзалликларнинг асоссиз белгиланиши	Н о р м а т и в - хуқуқий ҳужжатда хуқуқий муносабатларнинг бир гуруҳ субъектларига нисбатан бошқаларни тенг бўлмаган, камситувчи аҳволга солувчи афзалликларнинг белгиланишига йўл қўйилмаслиги зарур.	<p>Мисол: айрим давлат унитар корхоналари ва нодавлат ташкилотларга лицензия олмасдан фаолиятини амалга ошириш хуқуқи берилган.</p> <p>Муаммо: мазкур тоифадаги ташкилотлар томонидан тегишли лицензияни олмасдан фаолиятни амалга ошириши бир қатор салбий ҳолатларга олиб келмокда, хусусан:</p> <p>ракобатда бошқа тадбиркорларга нисбатан устунлик;</p> <p>лицензия талаб ва шартларини четлаб ўтиш имконияти.</p> <p>Ечим: давлат унитар корхоналари ва нодавлат ташкилотларнинг тегишли лицензияни олмасдан фаолиятини амалга ошириш хуқуқини бекор қилиш.</p>	
Норматив-хуқуқий ҳужжатнинг кучга киришини асоссиз равишда кечиктириш	Н о р м а т и в - х у қ у қ и й ҳужжатнинг кучга киришини асоссиз равишда кечиктириш мазкур ҳужжатнинг қабул қилиниши мақсадларига эришишни имконини бермайди. <p>Бундай ҳолатда давлат органлари</p>	<p>1-мисол: тегишли норматив-хуқуқий ҳужжат қабул қилинган бўлиб, у 2020 йил 1 январдан кучга кириши белгиланган.</p> <p>Мазкур норматив-хуқуқий ҳужжатга икки марта ўзгартиришлар киритилиб, ушбу ҳужжат</p>	

		<p>тор идоравий манфатларини кўзлаган ҳолда ҳужжатни амалга киритилиши кейинга қолдириши мумкин.</p>	<p>2021 йил 1 январь ва кейинчалик 2022 йил 1 июлдан кучга кириши белгиланган.</p> <p>Муаммо: мазкур ҳужжатнинг кучга кириши икки марта, биринчиси 2021 йил 1 январга қадар, иккинчиси 2022 йил 1 июлга қадар қолдирилган.</p> <p>Ечим: давлат органи томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатни ишлаб чиқиш жараёнида ҳужжатнинг кучга кириш санасини аниқ таҳлиллар асосида белгилаш ва ҳужжатнинг кучга кириш санасини кейинга қолдирмаслик чораларини кўриш.</p>
	<p>Ҳуқуқ ва мажбуриятлар ўртасидаги номуносивликлар</p>	<p>Давлат органларида ҳуқуқлар мавжуд бўлганда мажбуриятларнинг мавжуд эмаслиги уларнинг мансаб ваколатларидан четга чиқишига шаронт яратади.</p>	<p>1-мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат билан давлат органларига тадбиркорлик субъектларини жойига чиққан ҳолда текшириш ва уни амалга ошириш билан боғлиқ ҳуқуқлар берилган. Бирок, давлат органининг тадбиркорлик субъектлари олдидаги уларнинг фаолиятини текшириш билан боғлиқ мажбуриятлари назарда тутилмаган.</p> <p>Муаммо: давлат органининг тадбиркорлик субъектини текшириш жараёни-</p>

			<p>даги мажбуриятлари мавжуд эмаслиги, унинг тегишли ҳуқуқларидан чегарасиз фойдаланиши орқали ваколат доирасидан четга чиқишига шароит яратиб беради.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>давлат органи тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини текшириш жараёнида қуйидаги ҳуқуқ ва мажбуриятларга эга:</p>
<p>Маъмурий тартиб-таомиллар билан боғлиқ коррупциявий омиллар</p>	<p>Маъмурий тартиб-таомилларнинг мавжуд эмаслиги ёки тўлиқ эмаслиги</p>	<p>Давлат органлари томонидан тегишли ҳаракатларни бажариш тартибининг мавжуд эмаслиги натижасида зиддиятли ҳуқуқни қўллаш амалиёти шаклланади, давлат органлари томонидан жисмоний ва юридик шахсларга орқича бюрократик тўсиқларнинг яратилиши орқали коррупциявий ҳолатлар юзага келади.</p> <p>Маъмурий тартиб-таомилларнинг мавжуд эмаслиги ёки тўлиқ эмаслиги асосан қуйидагиларда кўринади:</p> <p>давлат органининг ҳаракатлари ва ваколатларини амалга ошириш тартибга солинмаганлиги;</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>устав фонди (капитали)да давлат улуши 50 фоиз ва ундан ортиқ бўлган юридик шахслар томонидан ишлаб чиқариладиган юқори ликвидли ва монопольлик маҳсулотларнинг бир қисми ўрнатилган квоталар бўйича фақат биржа савдолари орқали экспорт қилинади.</p> <p>Муаммо: маҳсулотларнинг турларига аниқлик киритилмаган, шунингдек маҳсулотларнинг «бир қисми»ни шакллантиришнинг механизми белгиланмаган.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>устав фонди (ка-</p>

		<p>ваколатларни бажариш процессуал тартибининг белгиланмаганлиги;</p> <p>давлат органлари томонидан маъмурий тартиб-таомилларни бажариш учун асосларнинг мавжуд эмаслиги ёки ноаниқлиги;</p> <p>қабул қилинаётган қарорни асослаб бериш мажбуриятининг мавжуд эмаслиги;</p> <p>ҳуқуқий бўшлиқлар мавжудлиги;</p> <p>жисмоний ва юридик шахсларга тегишли бўлган ҳуқуқларни амалга оширишнинг аниқ тартибга солинмаганлиги;</p> <p>амалга оширилишининг аниқ механизмига эга бўлмаган нормаларнинг мавжудлиги.</p>	<p>питали)да давлат улуши 50 фоиз ва ундан ортиқ бўлган юридик шахслар томонидан ишлаб чиқариладиган ушбу норматив-ҳуқуқий ҳужжатга иловасида келтирилган юқори ликвидли ва монополь маҳсулотларнинг 30% фақат биржа савдолари орқали экспорт қилинади.</p>
	<p>Белгиланган қоидалардан чикувчи истисноларни асоссиз ўрнатилиши</p>	<p>Тегишли соҳада фаолият юритиш учун барча иштирокчиларга ягона тартиб ва қоидалар ўрнатилган бўлиши лозим.</p> <p>Шунингдек, очиқлик (шаффофлик)ни ҳамда ҳаммага тенг имконият яратиш ва рақобат мухитини таъминлаш мақсадида тегишли ҳуқуқни олишнинг танлов (аукцион) тартибидан фойдаланилади.</p>	<p>Мисол: бир норматив-ҳуқуқий ҳужжатда маркаштилган манбалар ҳисобига молиялаштирилган капитал қурилиш билан боғлиқ товарлар, ишлар ва хизматлар хариди фақат танлов савдолари натижалари бўйича амалга оширилиши, қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар бундан му-</p>

		<p>Ҳуқуқни олишнинг аниқ тартиби, шу жумладан танлов (аукцион) ўтказиш тартиби белгиланган тақдирда ҳам, муайян шахслар ўз манфаатлари асосида ушбу ҳуқуқни тўғридан-тўғри олишга ҳаракат қилишлари мумкин.</p> <p>Шу сабабдан, белгиланган қоидалардан чиқувчи истисноларни асосиз белгиланиши мақсадга мувофиқ эмас ҳисобланади.</p>	<p>стасно эканлиги назарда тутилган.</p> <p>Бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат билан маълум бир давлат органига танлов савдоларини ўтказмасдан капитал қурилиш билан боғлиқ товарлар, ишлар ва хизматлар харидини амалга ошириш рухсат берилган.</p> <p>Муаммо: мазкур ҳолат соҳада очиклик ва рақобат муҳитини таъминлаш имконини бермайди, шунингдек, давлат харидларида коррупциявий ҳолатлар ҳамда «картель» келишувларнинг вужудга келишига олиб келади.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: марказлаштирилган манбалар ҳисобига молиялаштириладиган капитал қурилиш билан боғлиқ товарлар, ишлар ва хизматлар хариди фақат танлов савдолари натижалари бўйича амалга оширилади.</p> <p>Танлов савдоларини ўтказмасдан капитал қурилиш билан боғлиқ товарлар, ишлар ва хизматлар харидини амалга ошириш тақиқлансин.</p>
--	--	--	--

	<p>Ортиқча ва асоссиз талабларнинг ўрнатилганлиги</p>	<p>Н о р м а т и в - хуқуқий ҳужжатда жисмоний ва юридик шахсларга ноаниқ, бажарилиши қийин бўлган ва (ёки) оғирлаштирилган талабларни ўз ичига олган нормаларнинг белгиланиши оқибатида жисмоний ва юридик шахслар ушбу талабларни жавобгарликсиз бажармаслик чораларини излаши мумкин.</p> <p>Шу сабабдан жисмоний ва юридик шахсларнинг эркинлигини чеклашга олиб келиши мумкин бўлган, уларнинг хатти-ҳаракатлари ва фаолиятини сабабсиз ва асоссиз тартибга солинишида ифодаланиладиган муносабатларнинг ҳаддан ташқари ортиқча хуқуқий тартибга соладиган норматив-хуқуқий ҳужжатларнинг қабул қилиниши мақсадга мувофиқ эмас.</p>	<p>Мисол: норматив-хуқуқий ҳужжат: автоматотранспорт воситалари ҳайдовчиларини малакасини ошириш фаолияти билан шуғулланиш учун лицензия шартлари қуйидагилардан иборат:</p> <p>...</p> <p>бугун ўқув жараёнини қамраб оладиган давлат талабларига мувофиқ уч ўлчамли анимация эффектлари ва видеоконтентга эга автоматотранспорт воситалари ҳайдовчиларининг малакасини ошириш учун алоҳида ишлаб чиқилган электрон ўқув-услубий қўлланмалар аккредитация муддатига мулкӣ ёки бошқа ашёвий хуқуқ билан таъминланганлиги ҳақидаги ҳужжат; автоматотранспорт воситаларини бошқараётган шахслар (ҳайдовчилар)нинг малакасини оширишга қўйиладиган давлат талабларига мувофиқ малака ошириш курсларида билимлар ўзлаштирилишини аниқлаш учун анимация эффектларига эга ягона тест дастурининг аккредитация муддатига</p>
--	---	---	--

			<p>мулкый ёки бошқа ашёвий ҳуқуқ билан таъминланганлиги ҳақидаги ҳужжат.</p> <p>Муаммо: амалиётда аксарият лицензия талабгорларида ушбу ҳужжатларни тақдим этиш имконияти мавжуд эмас.</p> <p>Шунга кўра, автотранспорт воситалари ҳайдовчиларини малакасини ошириш фаолиятини лицензиялаш жараёни жуда мураккаб, лицензия талаб ва шартлари юқори ҳамда мазкур фаолият билан шуғулланмоқчи бўлган тadbirkorлик субъектларини қисқартиришга, соҳада ягона хизмат кўрсатувчи монопол ташкилот статусини сақлаб қолишга қаратилган.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжатда ўрнатилган лицензия талаб ва шартлардаги бажарилиши қийин бўлган ва оғирлаштирилган талабларни, шунингдек рақобатни чекловчи қоидаларни чиқариб ташлаш зарур.</p>
	<p>Вақт чегараларининг аниқ белгиланмаганлиги</p>	<p>Муддатларнинг мавжуд эмаслиги ёки ноаниқлиги, асосли сабабларсиз белгиланган муд-</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: давлат ижрочисини ижро иши юртишни қўзғатиш</p>

		<p>датни чўзиш ёки қисқартириш имкониятини назарда тутиш коррупция ҳолатларини келтириб чиқариши мумкин.</p> <p>Вақт чегаралари аниқ белгиланмаслиги оқибатида давлат хизматчилари маълум бир ҳаракатни амалга оширишни ўз манфаатлари йўлида кечиктириш ёки тезлаштириш хавфи юзага келади.</p>	<p>тўғрисидаги қарорда ижро ҳужжатидаги талабларни ихтиёрий равишда бажариш учун ижро иши юритиш қўзғатилган кундан эътиборан кўпи билан ўн беш кун муддат белгилайди.</p> <p>Муаммо: ушбу ҳолатда давлат ижрочиси ижро ҳужжатидаги талабларни ихтиёрий равишда бажариш учун муддатни ўз манфаатларидан келиб чиқиб белгилаши мумкин.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжатда ижро ҳужжатидаги талабларни ихтиёрий равишда бажариш муддатини аниқ белгилаш зарур.</p>
	<p>Тўлов миқдорлари аниқ белгиланмаганлиги</p>	<p>Коррупцияни олдини олиш мақсадида жисмоний ва юридик шахслар томонидан тўланадиган давлат божлари, йиғимлар ва бошқа мажбурий тўловлар миқдорлари аниқ белгиланиши зарур.</p> <p>Мазкур тўловлар миқдорлари қатъий белгиланмаганлиги натижасида давлат органлари ўз манфаатларини кўзлаган ҳолда тўловлар миқдорини камайтириши ёки кўпайтириши мумкин.</p>	<p>Мисол: ички ишлар органлари паспортларни заруриятга қараб кўпи билан 15 кунда базавий ҳисоблаш миқдорининг (кейинги ўринларда БҲМ деб юритилади) 1 бараваридан 5 бараваригача бўлган миқдордаги давлат божи тўлангандан сўнг тақдим этади.</p> <p>Муаммо: давлат божи миқдори аниқ кўрсатиб ўтилмаганлиги натижасида мансабдор шахс ушбу миқдорни ўз</p>

			<p>ихтиёрига кўра белгилайди, бу эса коррупция ҳолатларини вужудга келтириши мумкин.</p> <p>Ечим: Ички ишлар вазирлиги папортларни қуйидаги муддатларда ва тўловларда тақдим этади:</p> <p>15 кун ичида – БҲМнинг 1 баравари; 5 кун ичида – БҲМнинг 3 баравари; 24 соат ичида – БҲМнинг 5 баравари миқдоридаги давлат божи тўланганда.</p>
	<p>Санкцияларнинг номутаносиблиги</p>	<p>Ноаниқ ва кенг талқин қилиниши мумкин бўлган санкциялар давлат органларига жисмоний ва юридик шахслардан ўз манфаатларини кўзлаган ҳолда (пораэвазига) санкция даражасини белгилаш имкониятини беради.</p> <p>Шунингдек, санкцияларнинг даражаси тегишли ҳуқуқбузарликнинг ижтимоий аҳамияти ва оқибатлари билан мутаносиб бўлиши лозим.</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: автомобиль транспортда йўловчилар ташиш фаолияти билан лицензиясиз шуғулланиш – фуқароларга БҲМнинг 20 бараваридан 100 бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.</p> <p>Муаммо: биринчидан, жарима миқдори ҳуқуқбузарликнинг ижтимоий аҳамияти ва оқибатларига нисбатан жуда юқори, иккинчидан, санкциянинг минимал ва максимал миқдорлари ўртасидаги фарқ уларни тайинлаш мезонлари мавжуд бўл-</p>

			<p>май туриб сезиларли даражада юқори қилиб белгиланган.</p> <p>Мазкур ҳолат мансабдор шахсга асоссиз равишда ўз ихтиёрига кўра санкция миқдорини белгилаш ҳуқуқини беради.</p> <p>1-ечим: жарима миқдорини қатъий белгилаш (мисол учун, БҲМнинг 40 баравари миқдорда жарима соллинишини белгилаш);</p> <p>2-ечим: санкциянинг минимал ва максимал миқдорлари ўртасидаги фарқни қисқартириш ҳамда уларни белгилашнинг аниқ мезонларини ўрнатиш.</p>
	<p>Чора-тадбирларни амалга оширишнинг молиялаштириш манбалари ноаниқлиги</p>	<p>Н о р м а т и в - ҳуқуқий ҳужжатда давлат органига молиялаштириш манбаси ноаниқ бўлган чора-тадбирни амалга оширишнинг юқлатилиши натижасида ушбу чора-тадбир ижроси таъминланмасдан қолиши ёки фуқаролар ёхуд тадбиркорлик субъектларини маълум манфаат йўлида ноқонуний ҳомийликка жалб этишга олиб келиши мумкин.</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжатда 2020 йил 1 июндан 2021 йил 31 декабрга қадар жойлаштириш бўйича хизматлар (меҳмонхона хизматлари) нархининг 10 фоизи миқдоридида жойлаштириш воситаларини субсидиялаш бўйича кўшимча кўмак кўрсатилиши белгиланган.</p> <p>Муаммо: субсидиялаш манбаси, тартиби ва уни амалга оширишга масъул бўлган ташкилот кўрсатилмаган.</p> <p>Ечим: Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси</p>

			<p>Туризм соҳасини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳисобидан қуйидаги тартибда 2020 йил 1 июндан 2021 йил 31 декабрга қадар жойлаштириш бўйича хизматлар (меҳмонхона хизматлари) нархининг 10 фоизи миқдорида жойлаштириш воқитларини субсидиялаш бўйича қўшимча қўмак кўрсатилишини таъминласин:</p>
<p>Назорат билан боғлиқ коррупциявий омиллар</p>	<p>Шикоят қилиш тартибининг мавжуд эмаслиги</p>	<p>Давлат органларнинг жавобгарлиги тўғрисидаги нормаларнинг, шунингдек уларнинг ҳаракатлари (қарорлари) устидан шикоят қилиш тартибининг мавжуд эмаслиги мансабдор шахсларга ўз ваколатларини суистеъмол қилишига шароит яратади.</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжатда тегишли таълим муассасасига ўқишга кириш учун тест имтиҳонларини ўтказиш тартиби белгиланган.</p> <p>Муаммо: мазкур ҳужжатда тест имтиҳонлари натижасидан ёки тест ўтказиш жараёнларидан норози бўлган шахсларнинг шикоят қилиш ҳуқуқи ва тартиби белгиланмаганлиги оқибатида тест натижаларининг сохталаштириш ҳолатлари юзага келиши мумкин.</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: таълим муассасасида имтиҳонлар ўтказилиши даврида шикоятларни кўриб чиқиш учун апелляция</p>

			<p>ция комиссияси иши ташкил этилади.</p> <p>Ш и к о я т л а р имтихон натижалари эълон қилинган вақтдан бошлаб икки кун ичида қабул қилинади ва апелляция комиссияси томонидан бир кунлик муддатда шикоят қилган шахслар иштирокида кўриб чиқилади.</p> <p>...</p>
	<p>Шаффофлик ва жамоатчилик назоратини таъминлашдаги бўшлиқлар</p>	<p>Жамоатчилик назорати шаффофлик ва қонунийликни таъминлашнинг самарали усулларида бири ҳисобланади.</p> <p>Шунга кўра, давлат органларининг фаолияти тўғрисидаги ҳамда улар томонидан жисмоний ва юридик шахсларнинг сўровлари юзасидан маълумотларни тақдим қилиш тартиби тўғрисидаги ахборотни (бундан қонун билан кўриқланадиган сирни ташкил этувчи ахборотлар мустасно) ошкор этишни назарда тутувчи нормалар белгиланиши керак.</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: Коррупцияга қарши курашиш агентлиги фаолиятини бошқа давлат органлари, ташкилотлар ва уларнинг мансабдор шахсларидан мустақил равишда амалга оширади.</p> <p>Муаммо: «мустақил» атамаси нимани англатади? Ушбу ташкилот устидан назорат амалга оширилмайдими?</p> <p>Ечим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат: Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ўз фаолиятини қонунийлик, ҳолилик, ҳисобдорлик, очиқлик ва шаффофлик принциплари асосида бошқа давлат органлари, ташкилотлар ва уларнинг мансабдор шахсларидан мустақил равишда амалга оширади,</p>

			<p>Ўзбекистон Республикаси Президентига бўйсунди ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари олдидан ҳисобдордир.</p> <p>Коррупцияга қарши курашиш агентлиги қўйидаги масалалар юзасидан жамоатчиликка ўз фаолияти юзасидан ҳисобот тақдим этади:</p> <p>...</p> <p>Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг Назорат кенгаши таркибига жамоатчилик вакиллари киритилади.</p>
	<p>Давлат органларининг фаолияти устидан назорат қилишнинг шакллари ва турлари белгиланмаганлиги</p>	<p>Н о р м а т и в - ҳуқуқий ҳужжатда давлат органлари томонидан муайян ҳаракатларни амалга ошириш тартиби белгиланган бўлиб, давлат органларининг фаолиятини назорат қилиш тартиби кўрсатилмаган бўлса, давлат органи ушбу фаолиятни ҳужжатда белгиланган тартибга риоя қилмасдан ўз манфаатлари нуқтаи назардан амалга ошириши мумкин.</p>	<p>Мисол: норматив-ҳуқуқий ҳужжатда тадбиркорлик ва шаҳарсозлик фаолиятини амалга ошириш учун ер участкалари электрон онлайн-аукцион орқали доимий фойдаланишга берилиши белгиланган.</p> <p>Муаммо: давлат органлари томонидан ер участкаларини бериш тартиб-таомилларига риоя қилиниши устидан назорат қилиш тартиби белгиланмаган.</p> <p>Чим: норматив-ҳуқуқий ҳужжат:</p> <p>Давлат хизматлари марказлари, прокуратура органлари ва адлия органлари давлат органлари ва</p>

			<p>бошқа ташкилотлар томонидан ер участкалари электрон он-лайн-аукцион орқали бериш тартибига сўзсиз риюя этилиши бўйича тизимли назорат ва мониторингни амалга оширади.</p> <p>Тизимли назорат ва мониторинг ер участкаси материалларини тайёрлаш жараёнига аралашмасдан, «YER ELEKTRON» ААТ орқали амалга оширилади.</p>
--	--	--	--

(Низомга 3-илова)

**Коррупциявий омилларни аниқлаш бўйича
ЧЕКЛИСТ**

Йўналишлар	Коррупциявий омиллар	Жавоблар			Коррупциявий омил мавжуд норма ва унинг асоси
Нормаларнинг барқарорлиги ва ҳуқуқий мувофиқлиги билан боғлиқ коррупциявий омиллар	Сўзларнинг нотўғри қўлланилиши	бор	йўқ		
	Ноаниқ ва асоссиз ҳаволалар келтирилганлиги	бор	йўқ		
	Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ўртасида зиддиятларнинг мавжудлиги	бор	йўқ		
Ваколатлар, ҳуқуқ ва мажбуриятлар билан боғлиқ коррупциявий омиллар	Дискрецион ваколатларнинг кенглиги	бор	йўқ		
	Аниқ белгиланмаган ваколатлар	бор	йўқ		
	Давлат органларининг такрорловчи ваколатлари ва вазифаларнинг мавжудлиги	бор	йўқ		
	Давлат органи томонидан ўзининг ваколатига қирмайдиган масалалар бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжат қабул қилиниши	бор	йўқ		
	Вазифа ёки топшириқни бажариш учун ижрочиди етарли ваколатлар ва ресурсларнинг мавжуд эмаслиги	бор	йўқ		
	Кечиктириб тартибга солиш	бор	йўқ		

	Манфаатлар тўқнашуви	бор		йўқ		
	Афзалликларнинг асоссиз белгиланиши	бор		йўқ		
	Норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг кучга киришини асоссиз равишда кечиктириш	бор		йўқ		
	Ҳуқуқ ва мажбуриятлар ўртасидаги ному-таносибликлар	бор		йўқ		
Маъмурий тартиб-таомиллар билан боғлиқ коррупциявий омиллар	Маъмурий тартиб-таомилларнинг мавжуд эмаслиги ёки тўлиқ эмаслиги	бор		йўқ		
	Белгиланган қоидалардан чиқувчи истисноларни асоссиз ўрнатилиши	бор		йўқ		
	Ортиқча ва асоссиз талабларнинг ўрнатилганлиги	бор		йўқ		
	Вақт чегараларининг аниқ белгиланмаганлиги	бор		йўқ		
	Тўлов миқдорлари аниқ белгиланмаганлиги	бор		йўқ		
	Санкцияларнинг ному-таносиблиги	бор		йўқ		
	Чора-тадбирларни амалга оширишнинг молиялаштириш манбалари ноаниқлиги	бор		йўқ		
Назорат билан боғлиқ коррупциявий омиллар	Шикоят қилиш тартибининг мавжуд эмаслиги	бор		йўқ		
	Шаффофлик ва жамоатчилик назоратини таъминлашдаги бўшлиқлар	бор		йўқ		

	Давлат органларининг фаолияти устидан назорат қилишнинг шакллари ва турлари белгиланмаганлиги	бор		йўқ		
--	---	-----	--	-----	--	--

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лойиҳаларини коррупцияга қарши мустақил ва илмий экспертизадан ўтказиш натижалари бўйича
Хулоса

_____ йил

Мустақил (илмий) эксперт _____
томонидан _____

(норматив-ҳуқуқий ҳужжат (лойиҳаси) номи (шлаб чиқувчи) ва реквизитлари)

коррупцияга қарши экспертизадан ўтказилди ва натижаси бўйича қуйидагилар маълум қилинади.

1. Нормаларнинг барқарорлиги ва ҳуқуқий мувофиқлиги билан боғлиқ бўлган коррупциявий омиларнинг мавжудлиги:
мавжуд / мавжуд эмас.

коррупциявий омил мавжуд норма: _____
келиб чиқиши мумкин бўлган коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик:

_____ келиб чиқиши мумкин бўлган коррупциявий омилни бартараф этиш бўйича таклиф: _____

2. Ваколатлар, ҳуқуқ ва мажбуриятлар билан боғлиқ бўлган коррупциявий омиларнинг мавжудлиги:
мавжуд / мавжуд эмас.

коррупциявий омил мавжуд норма: _____
келиб чиқиши мумкин бўлган коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик: _____

келиб чиқиши мумкин бўлган коррупциявий омилни бартараф этиш бўйича таклиф: _____

*3. Маъмурий тартиб-таомиллар билан боғлиқ бўлган коррупциявий омилларнинг мавжудлиги: **мавжуд / мавжуд эмас.***
коррупциявий омил мавжуд норма: _____
келиб чиқиши мумкин бўлган коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик:

келиб чиқиши мумкин бўлган коррупциявий омилни бартараф этиш бўйича таклиф:

*4. Назорат билан боғлиқ бўлган коррупциявий омилларнинг мавжудлиги: **мавжуд / мавжуд эмас.***

коррупциявий омил мавжуд норма: _____
келиб чиқиши мумкин бўлган коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик: _____

келиб чиқиши мумкин бўлган коррупциявий омилни бартараф этиш бўйича таклиф:

5. Бошқа турдаги коррупциявий омилларнинг мавжудлиги:

Эксперт тўғрисидаги маълумотлар
ФНО:

Реестр рақами:

Тел:

Электрон почта манзили:

МУНДАРИЖА

Кириш.....	3
1. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш тушунчаси ва унинг турлари.....	5
2. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини коррупцияга қарши экспертизасини ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари	9
3. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни коррупцияга қарши экспертизасини ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари	12
4. Мустақил ва илмий экспертлар томонидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва улар лоyiҳаларини коррупцияга қарши экспертизасини ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	15
Тавсия этиладиган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва бошқа манбалар:	18
Иловалар	20

Қайдлар учун

Қайдлар учун

Қайдлар учун

Қайдлар учун

НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРНИ ҲАМДА УЛАРНИНГ ЛОЙИҲАЛАРИНИ КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ ҲУҚУҚИЙ ЭКСПЕРТИЗАДАН ЎТКАЗИШ

Ўқув-услубий қўлланма

Нашр учун масъуллар:

Ф. Тожиев

Ш. Абдуллаев

Муҳаррир:

Ш. Халсаидова

Компьютерда саҳифаловчи:

Х. Холиёров

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги

«Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази.

Нашр. лиц. АІ № 032, 29.10.2019.

Тошкент шаҳри, Амир Темур шоҳкўчаси, 19-уй.

Телефонлар: 71-233-28-18, 71-280-55-47

Веб сайт: www.adolatmarkazi.uz

e-mail: info@adolatmarkazi.uz

Босишга руҳсат этилди 05.10.2022 й.

Қоғоз бичими 60x84 $\frac{1}{16}$. «Antiqua» гарнитураси.

Офсет усулида чоп этилди. Босма табоғи 4,5.

Наشريёт ҳисоб табоғи 3. Адади 2000 нусха.

-буюртма.